

Формування менеджменту якості підприємств із виробництва органічної продукції

Постановка проблеми. Питання виробництва безпечних та якісних продуктів харчування є актуальною, адже це пов'язано не тільки зі збереженням стану здоров'я людей, але й природного середовища. У сучасних умовах якість продукції, виробленої аграрним сектором, стає одним із основних факторів його конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках.

Для підприємства з виробництва органічної продукції, як і для будь-якого іншого підприємства, основним завданням є не тільки одержання максимального прибутку, а й досягнення стійких збалансованих взаємовідносин між усіма учасниками цього бізнесу. Кожне підприємство, що працює в умовах ринкової економіки, прагне забезпечити собі конкурентну перевагу як заставу одержання постійного прибутку. Компанія зможе завоювати споживача, якщо розробить стратегічний план розвитку, покаже своє місце і роль у кон'юктурі ринку, визначить ціль, яку планує досягти, а також свої ресурсні можливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням менеджменту якості органічного виробництва нині приділяється багато уваги у вітчизняній та зарубіжній літературі. Серед українських учених цю проблему висвітлюють у своїх працях А.С. Антоненко [1], В.В. Писаренко [1], Т.В. Лук'яненко [1], О.Т. Дудар [2], В.О. Шлапак [9]. Зокрема, Т.Р. Стефановська і Л.М. Сокол [7] займалися питаннями іноземного досвіду запровадження екологічного землеробства; Є.В. Милованов [5] – зосередив увагу на тенденціях

розвитку ринку української органічної продукції, а О.А. Никитюк [6] – на проблемах сертифікації органічного сільського господарства в Україні, М.К. Шикла [8] – на відтворенні родючості ґрунтів у ґрунтозахисному землеробстві тощо.

Мета статті – розробка комплексного підходу до менеджменту якості підприємств із виробництва органічної продукції, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності шляхом запровадження сучасних систем управління якістю продукції в підприємствах.

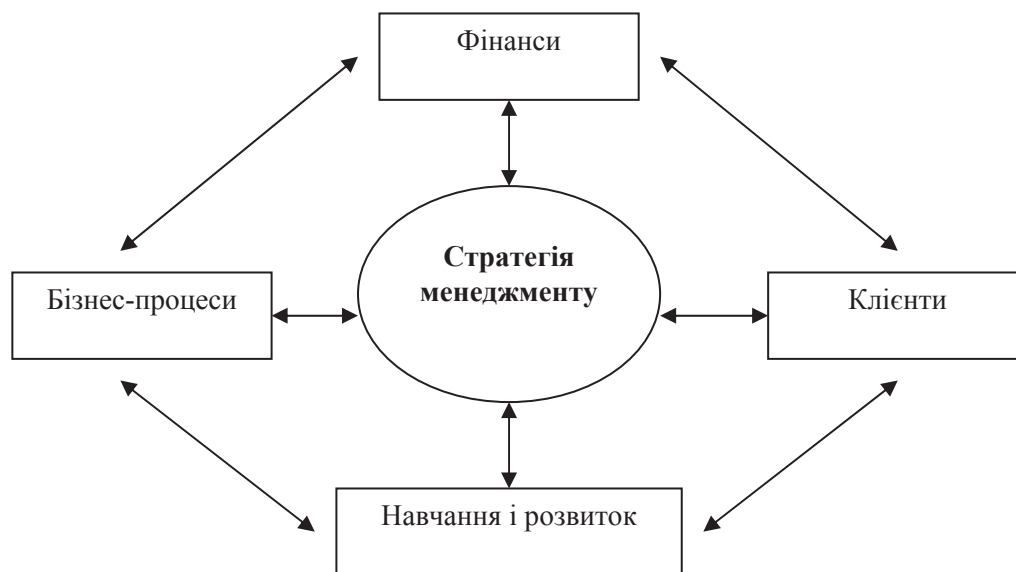
Виклад основних результатів дослідження. Так, Д. Нортон і Р. Каплан [3] при формуванні стратегії менеджменту звертають увагу на зміни не тільки фінансових показників, а також враховують цілі, пов'язані з клієнтами, внутрішніми процесами організації й перспективного навчання та розвитку (рис.).

Збалансована система показників – це стратегічна система управління, що дає змогу пов'язати стратегію з усіма процесами внутрішньої організації, а також здійснює постійний контроль за реалізацією стратегічної цілі за допомогою управління цими процесами.

Важливо розуміти, що всі складові повинні сприяти реалізації єдиної стратегії компанії, спрямованої на одержання максимального прибутку, зростання вартості свого підприємства в цілому, нарощування капіталу. Зауважимо, що в гонитві за фінансовою вигодою підприємці забувають про речі більш важливі та цінні, ніж гроші, такі як, наприклад, навколишнє середовище, здоров'я, екологія й інше. А тимчасом саме по-

казники здоров'я населення та екологічні обставини є критеріями оцінки стану майбутнього покоління. Тому виробництво органічної продукції ставить перед собою мету

не тільки досягти фінансові показники, але й завдання зберегти здоров'я людей та поліпшити показники довкілля.

Складові збалансованої системи показників

Джерело: Власна розробка за матеріалами Каплан Р. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Р. Каплан, Д. Нортон, С. Роберт, П. Дейвид; [пер. с англ.]. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2005. – 320 с.

Головними цілями органічного бізнесу є: поліпшення якості життя і здоров'я нації, збереження й розвиток сприятливого екологічного середовища для майбутнього покоління;

- формування і просування культури «екологічного способу життя» з метою поліпшення фізичного й духовного здоров'я людей;

- створення сучасних умов життя та праці працівникам, зайнятим у сільському господарстві;

- відновлення родючості земель природним способом;

- виробництво безпечної продукції високої якості відповідно до вимог стандартів і попиту споживачів.

Розглянемо стратегічну ціль та завдання органічного підприємства (табл.).

Враховуючи особливості процесу органічного виробництва, більшість провідних країн світу опікуються цим питанням, розуміючи, що здорова нація – це, насамперед, міцна та стабільна економіка. Тому уряди багатьох країн Західної Європи розробили системи стимулювання фермерів, які за-

ймаються вирощуванням органічної продукції. Так, у Німеччині обсяг державної підтримки “екофермерів” становить 1,1–1,8 тис. дол. США/га, Швейцарії – 1,2–2,5, Данії – 2,5–3 тис. дол. США/га.

Дослідники систем екологічного менеджменту Вілфорд і Гулдсон відзначали, що “нерідко брак налагодженої й ефективної системи управління веде до випадкових збитків і надто дорого коштує фірмам та організаціям із погляду природоохоронних витрат і втраченої репутації”. Емануель Бун (Бельгія) наділяє ефективну систему рисами, притаманними як для великих, так і для маленьких підприємств: по-перше, система має бути досконалою, оскільки наявність слабких місць може призвести до непередбачуваних випадків та катастроф; по-друге, всі елементи й процеси, що відбуваються в системі, мають бути зрозумілими кожному з учасників; по-третє, система має безперервно працювати на поліпшення екологічних показників і вдосконалення діяльності організації загалом.

Стратегічна ціль підприємства, яке займається виробництвом органічних продуктів харчування

Навчання і розвиток	Бізнес-процеси	Клієнти і зацікавлені сторони	Фінанси	Органічний баланс
Зберігати, накопичувати, постійно розширювати знання в галузі екологічного виробництва продуктів харчування	Адаптувати управління сільським господарством до місцевих умов, середовища, культури, масштабів	Споживачі: забезпечити високу якість виробленої продукції, надати більшої різноманітності продукції	Досягти високої якості продукції при мінімальних витратах	Поліпшити показники здоров'я людини, збільшити рівень «екологічності» підприємства і довкілля
Відбирати кращі технології, які дають змогу впроваджувати максимально якісні, технологічні послуги і продукти клієнтам	Розробити технологію ведення органічного сільського господарства, основою якого є замкнутий цикл виробництва	Суспільство: прагне формувати позитивне відношення до свого бізнесу й навколишнього життя своєю діяльністю	Завершити проекти в термін із запланованим позитивним ефектом	Добиватися задоволення «потреб» ґрунту, стосунки між людьми в процесі ведення бізнесу
Забезпечити на основі одержаних знань здорове, безпечне і екологічне сільське господарство	Розробити й запровадити систему управління фермою, засновану на органічних стандартах і принципах менеджменту якості	Постачальники: будувати взаємовигідні відносини з постачальниками	Поліпшувати фінансовий стан підприємства	Підтримувати і постійно вдосконалювати досягнуті показники органічного сільського господарства
Відкривати й запроваджувати нові підходи до виробництва продуктів, розробки та запровадження стандартів органічного виробництва і переробки	Розробити й запровадити систему управління безпекою харчових продуктів	Персонал: бути прикладом позитивного мислення здорового способу життя і цінностей Хартії ведення органічного сільського господарства	Проводити стажування в розвинутих країнах світу для набуття досвіду	Сприяти розвитку нової культури та застосуванню кращих світових практик органічного землеробства в українські господарства, піднімаючи престиж роботи на землі й створюючи нові робочі місця
Сприяти розробці національних стандартів і технічних регламентів щодо виробництва органічної продукції	Вимірювати і поліпшувати результативність та ефективність усіх процесів організації	Створити атмосферу для підвищення персональної ефективності, творчої та професійної реалізації	Розширювати площі для переходу на органічне виробництво	Відновити і підтримати соціальний та екологічний баланс на освоєній території
Сприяти динамічному росту органічної продукції	Впроваджувати нові технології	Будувати взаємовигідні відносини з партнерами	Сприяти нововведенням	Відновити природним способом родючість

Джерело: власне доопрацювання за матеріалами: Кисіль В.І. Формування екологічно безпечного виробництва в Україні / В.І. Кисіль // Вісн. аграр. науки. – 2003. – Лют. – С. 10-12.

Вживання будь-якого підприємства в ринковому середовищі та його фінансова стійкість залежать від конкурентоспроможності продукції. В свою чергу останнє пов'язане з дією багатьох факторів, визначальними серед яких є якість продукції та її ціна. Ринок, регулюючи відношення між попитом і пропозицією, створює тенденцію до їхньої рівноваги за допомогою впливу ціни. Коли пропозиція переважає попит, ціна товару падає. Щоб підтримати рівень ціни, виробник поліпшує якість товару, в іншому випадку зменшується його дохід. Якщо ж ціна на товар внаслідок його дефіциту зростає, товаровиробник, прагнучи одержати більший дохід, збільшуватиме виробництво й продаж такої продукції. І йому для підтримання ціни знову необхідно поліпшувати

якість товару. Між товаровиробниками продукції відбувається змагання за переваги та рівень якості продукції.

Зрозуміло, що серед продукції аналогічного призначення більшою конкурентоспроможністю наділена та, яка уможливорює одержати найвищий корисний ефект відносно сумарних витрат споживача. Саме якість є визначальною в суспільній оцінці результатів підприємницької діяльності. Оскільки підприємства дбають про власну репутацію, вони знають, що споживач, який розчарувався у товарі, може перестати його купувати. Таким чином імідж, створюваний підприємствами, ґрунтується на якості продукції, а не на ціні. Якість є деяким символом розвитку економіки підприємства.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу обґрунтувати наступне:

виробництво органічної продукції допомагає розв'язувати одразу три екологічно-детермінованих та соціально-значимих проблеми:

1) охорона довкілля від забруднення синтетичними хімічними речовинами, які застосовуються у процесі сільськогосподарської діяльності людини; 2) запобігання деградаційним процесам у ґрунтах, які мають місце при інтенсивному веденні сільського господарства; 3) збереження стану здоров'я населення в результаті вживання органічної продукції;

запровадження органічного агровиробництва в Україні забезпечить населення нату-

ральною продукцією з оздоровчими властивостями, зменшить залежність підприємств від зовнішніх факторів виробництва, сприятиме відновленню природної родючості ґрунтів і збереженню біорізноманіття;

за умов ведення органічного господарства підсилюються відновлювальні властивості, нормалізується робота живих організмів, відбувається відновлення гумусу та як результат – підвищення врожайності сільськогосподарських культур.

Однак подальшого розвитку в цій сфері потребують питання переходу й практичного запровадження виробництва органічної продукції.

Список використаних джерел

1. Антоненко А.С. Формування ринку екологічно-безпечної продукції при органічному землеробстві / А.С. Антоненко, В.В.Писаренко, Т.В.Лукаченко, Ю.Г.Писаренко // Економіка АПК. – 2010. – №12. – С.79-81.
2. Дудар О.Т. Органічне агровиробництво у системі еколого-спрямованого розвитку сільського господарства / О.Т Дудар // Інноваційна економіка. – 2008. – №3. – С.26-30.
3. Каплан Р. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / [Каплан Р., Нортон Д., Роберт С., Дейвид П.]; пер. с англ. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2005. – 320 с.
4. Кисіль В.І. Формування екологічно безпечного виробництва в Україні / В.І. Кисіль // Вісн. аграр. науки. – 2003. – Лют. – С. 10-12.
5. Милованов Є.В. Органічне сільське господарство: перспективи для України / Є.В. Милованов // Посібник українського хлібороба. – 2009. – С. 257-260.
6. Никитюк О.А. Сертифікація і стандартизація продукції органічного землеробства / О. А . Никитюк // Агроекологічний журнал. – 2009. – №2 – С. 26-27.
7. Сокол Л.М. Екологічне (органічне) землеробство – складова сталого сільського господарства / Л.М. Сокол, Т.Р. Стефановська // Екологічна безпека. – 2008. – №3. – С.102-109.
8. Шикла М.К. Відтворення родючості ґрунтів у ґрунтозахисному землеробстві / М.К Шикла – К., 2000. – С. 453.
9. Шлапак В.О. Про вирощування екологічно чистої продукції в Україні [Електронний ресурс] / В.О. Шлапак. – Доступний з: <http://www.lol.org.ua>.

Стаття надійшла до редакції 24.12.2012 р.

*

УДК 005:006.015.5

Н.Є. ГОЛОМША, кандидат економічних наук, доцент

Н.А. ШЕЛЕСТ, здобувач

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Економічна ефективність запровадження систем управління якістю в підприємстві

Постановка проблеми. Зі вступом України до СОТ основним критерієм успішної діяльності підприємства є його конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, підвищення якої не-

можливе без запровадження сучасних систем управління якістю. Нинішній стан підприємств м'ясопереробної галузі характеризують глибокі зміни, що зумовили порушення технологічних ланцюгів, втрату ресурсного й кадрового потенціалу. Водночас керівниками цих підприємств недостатньо

© Н.Є. Голомша, Н.А.Шелест, 2013